

Svar til Helene Berg.

—o—

Af min Anmodning i Kv. og Smf. Nr. 18 om ikke at haane Systemer og Dogmer uden at begrunde, hvorfor man haaner dem, har Frøken Berg taget Anledning til at udtale sig i en velskreven Artikel om Systemer og Dogmer i Almindelighed uden dog at nævne min Anmodning eller Hensigten med den. Om enkelte Udtalelser kan jeg være enig med hende, men i Hovedsagen maa jeg erklære mig uenig.

Det Slagord: „Vi alene vide“*), som Frk. B. ser over Portalen paa enhver Dogmebygning indenfor Kristenheden, forekommer det mig ikke kan passe. Oprindeligt var det de Kristne, der kæmpede mod Magten for deres Overbevisning og led og døde for deres Tro. Da Kristendommen gled ind under Statsmagten, satte denne sit verdslige Stempel derpaa; men hvad Magten har øvet i Kristendommens Navn, kan denne ikke bære Ansvar for. I vort Samfund er der Trosfrihed; enhver kan dyrke Gud efter sin bedste Overbevisning. „Vi alene vide“ passer bedre paa en stædig Menneskevilje end paa Kirken, der værger sin guddommelige Skat, eller de enkelte, der ikke var Livet værd, om de hørte paa Haan og Foragt mod det, de elsker, uden at værne om det, eller kæmpe derfor. — Man forstaar i det Hele ikke, at Frk. B. særlig nævner de Kristne. Vilde Indskriften ikke passe bedre for Gudsforbødene til at prentes over Vantroens Dogmer, de som helt støtter sig til deres Viden. Og er de mindre hovmodige og dømmende? Man behøver blot at have fulgt Prof. Georg Brandes' Mandagsartikler denne Sommer, for at erfare, hvorledes de Kristne bedømmes fra den Kant.

Frøken B. vil ikke have Dogmerne bort, saa længe nogen finder Glæde i dem, men hun tror, de vil forsvinde for fuldkomnere Former. Hun støtter sig til et Vers af Tennyson, som forudsiger, at vore smaa Systemer vil forsvinde. Men Tennyson er ingen Profet, saa lidt som Voltaire, der i sin Tid spaaede, at om 20 Aar vilde intet Alter findes mere for de Kristnes Gud. — Evangeliet er i aandelige Ting vor Autoritet og Højesteret, vor faste Borg, Standpunktet, som ikke skal skiftes. — Kristus siger: „Himmel og Jord skal forgaa, men mine Ord skal ingenlunde forgaa.“ Det er ikke Evangeliet, der skal forandres; det er Menneskenes Syn, der skal klares for vor ædle, enkle Religions rene Tro og Lære. Paa Kristi Ord hviler vor Treenigheds Tro. Kristus vidner, at han er et med Faderen, og at Sandhedsaanden udgaar fra og sendes af Faderen. Han befaler, at de Troendes Indvielse i hans Rige skal ske i Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn.

Naar der gøres opmærksom paa, at Treenighedsdogmet først blev slaat fast Aar 325, forekommer det mig blot, at dette burde være sket 2 á 300 Aar før.

Ved mine Udtalelser om Livssystemet, vilde jeg ikke alene gøre opmærksom paa det umulige i at løsrive mig derfra, men tillige pege paa det sandsynlige i, at naar vi „fysisk og psykisk“ bestaar af de samme Bestanddele, maa der ogsaa i det centrale findes et, som vi kan samle os om, en Grundlov, som vi maa bøje os for, om vi har Villie dertil. Og mon ikke Samfølelsen af Enhed i det religiøse, som en fælles Gave af elske og kæmpe for — vilde bringe os Sandheden nærmere og dermed mere „Fred, Frihed og Broderskab“, som netop er en af Kristendommens største Opgaver. I det centrale raader den fælles store Grundlov, i Periferien udvikles den ejendommelige Personlighed i sine mangfoldige Afændringer. Den, der tror paa det evige, har navnlig Liv og Bevægelse i det centrale og maa hylde saavel Autoritets- som Personlighedsprincipet.

Med Tanken henvendt paa de Tusinder, hvis Sjæleliv ikke er frembringende, men netop trænger til at modtage aandelig Næring, har jeg sluttet min Artikel i Kv. og Smf. Nr. 18 saaledes: „Jo mere Kristendommens Indflydelse svækkes, desmere synker

Folkets Følelsesliv, og trods stigende Oplysning og Skønhedsdyrkelse undgaar vi da ikke aandeligt og sædeligt Forfald.

Naar Frøken B. derefter i sin Artikel skriver: „Man indtager et usandt Standpunkt ved at mene, at de Dogmer, vi hylder, indeholder hele Sandheden, og hvad der ikke harmonerer med dem, er falsk Lære og leder til „aandeligt og sædeligt Forfald“, saa tillægger hun mig ved at citere mine Slutningsord i denne Sammenhæng et ganske fejlagtigt, aandeligt Standpunkt. Jeg tror ikke, Frk. B. er sig dette bevidst. Vi Kvinder er uøvet i at føre en Diskussion. Jeg kender af Erfaring, hvilken Overvindelse det koster at begrænse de tilstrømmende Tanker og samle sig om Sagens Kærnepunkter. Efter min Mening er der tre Regler for en Diskussion: først at det gælder Sagen alene og ikke personlig Rethaveri eller Nederlag; at man tvinger sig ind i logisk Tænkning, og at man tager velvillig Hensyn til Modparten.

Hermed afslutter jeg for mit Vedkommende denne Diskussion.

Pauline Aggersborg.

Af vor Brevkasse.

—o—

— — En objektiv Diskussion om religiøse Synsmaader, hvortil det synes at skulle lykkes Helene Berg at forvandle en Diskussion, der havde sin Oprindelse i et personligt Angreb, hilser jeg med Glæde; thi mit Syn paa Kvindesagen er aldeles ikke saa fælt „praktisk“ som „en Abonnent“ tror, jeg foreslog netop i sin Tid et Motto, som stærkt fremhævede den indad imod Selvet vendende Fordring om personligt Værd som uadskillelig fra den udad rettede Fordring om Ret og Magt. Derimod tror jeg vi er paa Vildspor, naar vi „søger at faa de ægte Livsværdier i Kurs.“ Saalænge vi ikke kan bringe vor Ungdom til selvstændigt at skelne mellem ægte og uægte uden Hensyn til „Kurser“ og Retninger, da er der noget meget forlorent ved den „personlige Udvikling“, som vi arbejder paa.

„En Abonnent“ skriver: „Aa“ erkender, at Grundopfattelsen af Religionen er det centrale for os.“ I min Artikel stod „den religiøse Grundopfattelse.“ Forskellen her er meget stor. Naar „En Abonnent“ siger Grundopfattelsen af Religionen, saa betyder „Religionen“ den bestemte kristelig-religiøse Retning, hvortil netop hun hører; men naar jeg siger „den religiøse Grundopfattelse“, saa betyder Tillægsordet „religiøs“ den alvorfulde Andagt, hvormed man omfatter sin Livsanskuelse. — — —

Aa.

Logik og Kvinder.

—o—

Det er lidt vanskeligt at forhandle med en Modstander, der behandler Logiken saa ugenert som Fru Hessel (se Kv. Blad 13. August, 10. Septbr. og 1. Okt.) Hun siger saaledes paa engang, at Kvindesagen — som hun bekender sig til — efter sin indre Natur nødvendigvis maa stille sig imod Beskyttelsen, — som hun endnu mere varmt bekender — og tillige, at Kvindesagen, naar den bekæmper Beskyttelsen bliver kulturfjendtlig og derfor splidagtig med sig selv. Efter dette synes det indlysende, at Fru Hessel i sit Forhold til Kvindesagen nødvendigvis maa være splidagtig med sig selv; og vi skal overlade det til hende, at finde ud af denne Labyrint. Kun paa eet Punkt vilde vi gerne, om det var muligt, hjælpe til at berolige hendes ængstede Sind.

Hun udtaler for anden Gang sin Frygt for, at Kvindesagskvinderne, naar de faar Valgret, vil bruge den imod Beskyttelseslovene. Hvad nu disse Love angaar, da kan selv deres ivrigste Talsmand dog aldrig betragte dem som andet end et nødvendigt Onde; og selv den, der er mest overbevist om deres Nødvendighed, maa vide, at disse Spørgsmaal maa løses i nøje Overensstemmelse med bestemte Forhold. At Barselkvinder maa beskyttes er vel alle — i hvert Fald alle Kvindesagskvinder hos os — enige om. Og at Forbudslove kan gøres nødig for at forhindre saa sørgelige Misbrug af Kvindekraft, som f. Eks. de engelske og belgiske Kulminer har budt Eksempler paa, det kan der vist heller ikke tvistes om. Men paa den anden Side ved vi jo ogsaa alle, at Tusinder og Tusinder af Arbejds-

kvinder netop i England. Beskyttelses „forjættede Land“ har ansøgt om Fritagelse for den „Beskyttelse“, der for dem vil betyde økonomisk Ruin. Det er ikke „Kvindesagsdamer“, der bliver ramt af saadanne Forbud, det vil derfor være let nok for dem ved at stemme for Beskyttelse, at sætte de andre, Arbejderkvinderne, i Klasse med „Børn og unge Mennesker“, som Fru Hessel har saa megen Lyst til; men netop naar man lovgiver for andre, skulde man dog vel være varsom med at paalægge Baand og Indskrænkninger, hvis Rækkevidde man vanskelig forud kan bedømme.

Imidlertid kommer dette jo slet ikke for; thi der er heldigvis ikke blot den Forskel mellem Beskyttelse og Kvindesag, at det første gaar ud paa Indskrænkning, det andet paa Udvidelse af Friheden, men tillige den, at mens Beskyttelsesloven kun rammer en Del af Kvinderne, vil Frigørelsen komme til at gælde alle. I hvert Fald her til Lands er der jo da ikke noget Menneske, som tænker sig politisk Stemmeret givet til nogle faa privilegerede Kvinder. Fru Hessel kan derfor sove rolig for sin kære Beskyttelse. Det bliver heldigvis ikke „Damerne“, men snarere Arbejderkvinderne selv, der med deres Stemme vil komme til at afgøre den Sag, dersom det kan lykkes os ved forenede Bestræbelser at føre Kvindesagen igennem.

Imidlertid er det jo i sin Orden, at vi søger at klare os vor Stilling til de enkelte Spørgsmaal forud; og jeg har ikke noget imod efter fattig Lejlighed at drøfte Spørgsmaalet om Beskyttelse med Fru Hessel. Men atter og atter vil jeg hævde, at vi maa kunne samvirke for Stemmeretten uanset hvad vi vil bruge den til. Politik gøres jo for en stor Del ved Allianser mellem Partierne. Vi vil aldrig føre vor Politik igennem, dersom vi ikke kan forstaa, at der er noget, der maa binde os sammen blot i Kraft af det, at vi er Kvinder — uden at der heri ligger noget som helst fjendtlig mod det andet Køn. „Først faar du at samle, saa skille dem, saa faar du at famle dig længere frem“ —, siger Bjørnson om Tankerne. I Øjeblikket gælder det for os Kvinder, at samle; og den der modarbejder dette er — kulturfjendtlig.

K. F.

Fra Uge til Uge.

Ved Efteraarsmødet paa Askov Højskole talte Fru Berg Nielsen om Oprettelse af en Landhusholdningsskole med Havebrug, Hønseri osv. og med Helaars Undervisning. Efter Foredraget fulgte en livlig Forhandling, hvori Hr. Forstander Niels Petersen, Ladelund, Hr. Frederik Hansen, Askov Forsøgsmark, Hr. Fabrikant Johannes Laursen, Vejen, Hr. og Fru Appel, Fru Petersen, Hr. Forstander Schrøder m. fl. deltog. Til nærmere at overveje Sagen og undersøge, hvorvidt der er Stenning for at faa oprettet en Landhusholdningsskole der paa Egnen dannedes et Udvalg af Husmødre.

* * *

Folkuniversitetet. Dansk Kvindesamfund, der sammen med 5 andre Kvindeforeninger har anmodet F. U. F. om at lade afholde Foredrag over kommunale Forhold, har nu faaet Meddelelse om, at Borgerrepræsentant, Overretssagfører Hvass holder disse Forelæsninger i Oktober og November. Første

Forelæsning afholdes 28. Oktober i Studenterhjemmet, Pustervig 8.

Dansk Kvindesamfunds Medlemmer kan faa Adgangskort à 1 Kr. for hele Rækken, hvis de i Tide indmelder sig paa Kontoret, Nørregade 33. Betalingen erlægges ved Indmeldelsen.

* * *

Om Retsreformen. Onsdag den 15. Oktober vil F. U. F. begynde at lade afholde en Række Forelæsninger af Prof. H. Munch-Petersen.

* * *

Til at tiltræde Valgretsudvalget har endvidere Ringkøbing-Kredsen valgt Gudrun Boisen, København, og Ry-Kredsen Jutta Møller, Lyngby.

* * *

1. Oktbr. holdt Eline Hansen Foredrag i Tjenestepigeforeningen om „Skolekøkkensagen og Ungdommen“.

* * *

Kvindelige Studenter. Den 1. November kommer de Kvinder, der i forløbne femogtyve Aar har erhvervet akademiske Grader, sammen til en Fest paa Skydebanen. Det er en ren selskabelig Sammenkomst, men den er karakteristisk, fordi det overhovedet er første Gang, de danske *academicæ* har formaaet at samle et almindeligt Møde.

* * *

Dsk. Kvindesamfunds første Klubaften vil blive Mandag 20. ds. Eline Hansen vil fortælle om Mødet i Kristiania.

Hugin.

Hugin, Dansk Kvinderaads Centralbureau, har fra the Women's Institute i London faaet Meddelelse om, at Institutets Afdeling for Kunst og Haandværk i Dagene fra d. 12.—19. November og fra d. 10. December indtil Jul agter at foranstalte en Udstilling med Salg af kunstneriske og kunstindustrielle Arbejder, hvis Salgspris ikke overskrider 1 Lst. 1 sh.

Hugin opfordrer derfor de Kvinder, der har Lyst til at gøre Forsøget, til snarest muligt at indsende mindre Arbejder som Kraver og Bakkervisier (helst runde) o. l. til Hugins Kontor, Nørregade 33 Stuen, København K.

Arbejderne vil her blive underkastede sagkyndig Bedømmelse for Afsendelsen.

Da Forsendelsesomkostninger og Afgifter skal dækkes af den indkommende Betaling for de solgte Genstande, tilraader Hugin kun at indsende Arbejder, der, hvis de bliver solgte, skal indbringe Forarbejderens indtil 15 Kr.

Med hver Sending maa følge:

1. Aftenderens fulde Navn og Adresse.
2. En nøjagtig Fortegnelse over de indsendte Genstande.
3. En Krone til Dækning af Hugins Udgifter til Forsikring og Forsendelse.

Af de solgte Genstande vil der til Hugin og the Women's Institute være at betale en Afgift af 15 pCt. af Salgsprisen. De ikke solgte Genstande vil blive tilbagesendte.

Askov Folkehøjskole

ved Vejen Station.

Udvidet Folkehøjskoleundervisning for mandlige og kvindelige Lærlinge i de seks Vintermaaned Novbr.—April. Almindelig Højskoleundervisning for kvindelige Lærlinge alene i de tre Sommermaaned Maj—Juli. Nærmere Oplysninger gives af

Ludvig Schrøder.

Dansk Kvindesamfunds Fagskole for Syersker

modtager Elever gratis

samt Bestillinger paa Kjølesyning. Cort Adelersgade 2, 1. S.

Store Mænds Hustruer.

—o—

(Sluttet).

Jane Carlyle havde ikke i sine sidste Aar helt kunnet holde Bitterheden tilbage overfor sin Mand. Men det var dog først af hendes efterladte Papirer, han lærte, hvor dyb hendes Melankoli havde været Aar igennem. Naar man ser ham paa Whistlers berømte Billede, ensom, ubevægelig, hensunken i sig selv, eller paa et andet Alderdomsbillede, hvor han sidder med Hovedet støttet tungt til Haanden, da tvivler man ikke om, at hans Tanker er hos hende, og at hans Sørgmodighed gælder ikke blot hans eget Savn, men ogsaa hendes kranke Lykke. Maatte det være saaledes? spørger man sig selv. Kunde to saa stærkt udprægede, saa geniale Naturer ikke leve Side om Side uden at trykke hinanden, uden at den ene maatte være Hammer, den anden Ambolt? Det er da velgørende

at vende Blikket hen paa det andet Par, som Ellen Key har skildret i „Menniskor“, Robert og Elisabeth Browning, der var samtidige med Carlyles og ligesom disse hørte til Menneskeslægtsens udkaarne. Man har før vidst om deres Liv og deres Lykke, men først den Brevveksling, som deres Søn for nogle Aar siden udgav, har aabenbaret, hvor skønt et Kærlighedsdigt, de havde levet sammen.

Robert Browning anses af mange som d. 18. Aarhundredes ypperste Digter. Hun stod ikke tilbage for ham, men er en af de faa store, kvindelige Lyrikere, Verdenslitteraturen ejer. Da de lærte hinanden at kende, var hun nogle og tredive Aar gammel. Sorg og Sygdom havde hærget hende saa slemt, at hun egentlig ansaa sit Liv som forbi. Hendes Faders skinsyge Kærlighed bidrog til at lukke hende ude fra Verden; hun kom sjælden udenfor sit eget Værelse og saa kun ganske enkelte Venner der. Han var ung, smuk, forgudet i de fineste londoniske Kredse som Digter og Selskabsmand. I nogen Tid brevvekslede de kun. Endelig fik han Tilladelse til at

*) „Vi alene vide“ var et Slagord, som spotvis brugtes om Frederik den Sjettes monarkiske Regeringsform.